

RIIGIKOGU

I. istungjärk.

Protokoll nr. 7.

1921. a.

Sisu: 1. Teadaanne rkl. H. Rahamägi tagasiastumise kohta Riigikogust. — 2. Päewakorra täiendamine. — 3. Välisministri erakorraline teadaanne. — 4. Hariduskomisjoni täiendawad walimised. — 5. Seennemüügi korraldamise seadus 2. lug. — 6. Seaduseelnõu Eesti-Wene ajutise postilepingu kinnitamise kohta — Wabariigi Walitsuse ettepanek. — 7. Eesti Iseseiswate Sotsial. Tööliste Partei Riigikogu rühma protest Riigikogu juhataja tegewuse wastu 25. I. 21. — 8. M. Martna, J. Wain'i ja A. Palwadre küsimine Wabariigi Walitsusele. — 9. E. Iseseisw. Sots. Tööliste Partei Riigikogu rühma arupärimine Riigikogu liigete arreteerimise kohta. — 10. Terwitustelegrammide ettekandmine.

Riigikogu koosolek 11. weebr. 1921. a. kell 5 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 77 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab Riigikogu esimees O. Strandman, pärast abiesimees K. Wirma.

Sekretääri kohal: abisekretäär J. Bergman.

Walitsuse lauas: välisminister A. Piip.

Koosolek algab kell 5,15 min.

1. Teadaanne Juhataja O. Strand-
rkl. H. Raha- man: Kõige pealt on mul
mägi lahkumi- au Riigikogule teatada, et
se kohta Riigi- Riigikogu liige herra H.
kogust. Rahamägi on juhatusete
teada annud, et tema

Riigikogust on sunnitud tagasi astuma ja juhatus on saatnud kutse koosolekule ilmuda järgmisele kandidaadile Kristlik-Rahwaerakonna Riigikogu rühma nimekirjast herra J. Märtson'ile.

2. Päewakorra Päewakord on Riigikogu
täiendamine. liigetele koju kätte saadetud. Pean teatama, et

peale selle Riigikogul weel seisukohta tuleb wõtta kahe küsimuse asjus. Nimelt oli minewal korral päewakorras E. I. S. T. Partei Riigikogu rühma arupärimine, mis koosoleku algul päewakorda wõeti, kuid pärast tehti rühma liigete M. Bleiman'i, P. Abramson'i ja A. Liiberg'i poolt kirjalik ettepanek seda päewakorrast ära wõtta ja järgmise koosoleku päewakorda mahutada. Juhatus arutas seda küsimust ja tuli otsusele, et selles asjas peab Riigikogu seisukohta wõtma kodukorra § 62 põhjal, kas seda täna saab päewakorda wõtta wõi mitte. Kas tehakse selles asjas ettepanekuid?

Rkl. M. Bleiman (is.): Teen ettepaneku seda täna päewakorda wõtta.

(Hääletamisel otsustatakse üksikute häälte wastuseisemisest arupärimine päewakorda wõtta).

Juhataja: Siis on Riigikogu Juhatusesele sisse tulnud kolme rkl. sotsiaaldemokraadi h-rade M. Martna, A. Palwadre ja J. Waini poolt järgmine küsimine Wabariigi Walitsusele:

„1) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et piiriäärsetes kohtades, eriti Kasepea wallas elanikud, kellel enestel wiljamaad ei ole, normiwilja ega ka wiljaostu lubasid ei saa?

2) Missuguseid abinõusid kawatseb walitsus tarwitusele wõtta, et kirjeldatud wäljakannatamata seisukorda wõimalikult ajawiitmata lõpetada ja piiriäärsetele elanikkudele wiljasaamist wõimaldada?“

Kodukorra § 62 põhjal panen ette Riigikogule otsustamiseks, kas seda täna arutusele wõtta wõi mitte. Kas tehakse ettepanekuid?

Rkl. M. Martna (sd.): Igatahes korran sedasama ettepanekut, et see küsimine täna saaks päewakorda wõetud.

(Hääletamisel otsustatakse küsimine päewakorda wõtta).

Rkl. O. Amberg (kristl.): Panen ette päewakorda wõtta täiendawad walimised komisjonidesse. (Hääletamisel wõetakse see ettepanek wastu).

Juhataja O. Strandman: Nüüd tuleb aga päewakorra punktide järjekord ära määrata.

Rkl. M. Bleiman (is.): Ma teen ettepaneku seda arupärimist esimeseks päewakorra punktiks wõtta.

Rkl. A. Jürgenstein (rhw.): Teen ettepaneku need kaks juuretulnud punkti

— küsimine ja arupärimine — jätta wiimasteks päewakorra punktideks.

Juhataja O. Strandman: Ma wõin esiteks ainult arupärimise järjekorra otsustamiseks ette panna. Arupärimise kohta on kaks ettepanekut tehtud: üks — seda esimeseks päewakorra punktiks wõtta, ja teine ettepanek — wiimaseks päewakorra punktiks. (Hääletamisel saab absoluutse enamuse ettepanek arupärimist wiimaseks päewakorra punktiks jätta). Kas tehakse ettepanekut, missuguseks päewakorra punktiks wõtta sotsiaaldemokraatide poolt ette pandud küsimine? On ettepanek tehtud seda küsimist eelwiimaseks päewakorra punktiks wõtta. Kes on selle poolt? Kes selle wastu? Wastu ei ole keegi. Sellega on see küsimine eelwiimaseks päewakorra punktiks wastuwõetud. Siis on III, täiendaw punkt — komisjonide täiendawad walimised. — Tehakse ettepanek seda esimese päewakorra punktina üles wõtta. Teisi ettepanekuid ei ole. Kes on selle poolt, et meie selle esimeseks päewakorra punktiks wõtame? Wastu? Ei keegi. Sellega on III, täiendaw punkt esimese päewakorra punktina wastuwõetud. Sõna on erakorraliseks teadandeks hra välisministril A. Piip'il.

3. Välisministri erakorraline teadaanne Eesti de jure tunnustamise kohta Skandinaawia riikide ja Portugali poolt.

Wälisminister A. Piip: Austatud Riigikogu liikmed! Mul on au teatada, et peale wiimast Riigikogu koosolekut on välisministeeriumile ära antud meie de jure tunnustamine Skandinaawia riikide ja Portugali poolt. 5. weebr. andsid Skandinaawia riikide esitajad: Rootsi kuningliku walitsuse esitaja, Daani kuningliku walitsuse esitaja, ja Norra kuningliku walitsuse esitaja järgmised ühesilulised kirjad:

Herra Minister. Mulle tegi T. M. Eksellents wälisminister ülesandeks Teie Eksellentsile teatada, et T. M. walitsus, kes heameelega näeb Eestit wabade Euroopa riikide hulgas, ütle mata rõõmus on Eesti Wabariiki ja tema walitsust de jure tunnustama. Tarwitan juhust, hra minister, et Teie Eksellentsile uuesti oma lugupidamist kinnitada.

See teade, et meie ajalooliselt juba nõnda ligidalt seotud ja nüüd uuesti meiega sõprust ja ühendust jaluleseadwate riikide poolt tunnustatud saime, on meie rahwale

rõõmustaw, ja näitab seda, kuidas meie rahwa püüd, täiesti enese üle walitseda, täiesti iseseiswaks saada, on lõpulikult meie ligemate naabrite poolt toetust ja õigekstunnustamist leidnud. Mul on iseäranis hea meel sel puhul tunnistada, et nad peale seda, kui nad meile oma üleüldist poliitilist sõprustunnet olid awaldanud, samal ajal ka soowi awaldasid meiega majanduslisesse läbikäimisesse astuda. Samal ajal, kui Skandinaawia riikide esitajad teatasid oma walitsuste otsust, et Eesti Wabariik on nende walitsuste poolt de jure kui iseseisew riik tunnustatud, andsid nad oma riikide nimel märgukirja ära, kus toonitatakse, et kuninglikkude Skandinaawia riikide esitajatele on ülesandeks tehtud awaldada kuningriikide soowi, et Rootsi, Daani, Norra ning Eesti wahel saaks tulewikus majandusline läbikäimine sisse seatud enamsoodustuse alusel. Walitsus, waadates läbi seda kuninglikkude walitsuste soowi, leidis, et meie rahwa majanduse kohane on tõesti majandusline läbikäimine meie naabririikidega, mida nii pea kui võimalik korralisele alusele tuleb seada. Sellepärast wolitati wälisministrit selles asjas läbirääkimisesse astuda.

Peale selle on mul au teatada, et 6. weebr. teatas meie saadik Pariisis, et Portugali wabariigi walitsuse nimel on temale teatanud Portugali saadik Pariisis, et Portugali Eesti wabariiki de jure tunnustab. Nõnda, austatud rahwasaadikud, on nendele riikidele, kes meid juba de jure on tunnustanud ja meie täieõiguslise riigi wahekorra oma poolt kinnitanud, weel neli riiki juure tulnud — kolm nendest, kelledega meil, niihästi majandusliselt kui ka ajalooliselt ja kultuuriliselt kindlad sidemed on, üks aga kaugem wabariik, kes hiljuti Rahwaste Liidu konwerentsil meie Rahwaste Liitu wastuwõtmist nii rõhuga toonitas. Seda rõõmusõnumit Teile, austatud rahwasaadikud, teatades, awaldan mina oma poolt lootust, et see ei jää mitte wiimaseks ja et warsti suurem hulk Euroopa riikidest meid saab üheõigusliseks tunnustama. (Kiiduawaldused).

4. Hariduskom. Rkl. O. Amberg täiendawad walimised. (kristl.). Panen ette lahkunud Riigikogu liikme hra H. Rahamägi asemele hariduskomisjoni walida Riigikogu liiget hra H. Põhli.

Juhataja O. Strandman: Teisi ettepanekuid ei ole. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. Kes on selle poolt, et

hariduskomisjoni liikmeks rahwas. H. Pöhl walida? Wastu? Ei keegi, Sellega on rahwas. H. Pöhl hariduskomisjoni walitud.

5. Seemnemüügi Komisjoni aru-
korralduse sea- andja A. Jürman:
dus II. lug. Seemnemüügi korralduse
seaduseelnõu.

(Sõnasoowijaid ei ole. Seaduse nimetus wõetakse ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja: § 1. Seemnekauba sisseweo ja müügi järele walwab põllutöoministerium. Seda walwet teostab põllutöoministerium seemnekontrolljaama läbi.

Sõnasoowijaid ei ole. § 1 wõetakse ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja: § 2. Asutused ja isikud, kes põllu-, heina-, aia- ja metsataimede seemnetega kauplewad, on kohustatud mitte hiljem kui seemned ostjale üle antakse, temale nõudmise peale wälja andma tunnistuse, mis sisaldab müüdud seemnete üle § 3—5 tähendatud teated, kui ostjale müüdud ühte seltsi seemnete hulk suurem on sellest määrast, mis põllutöoministerium kindlaks teeb iga liigi ja sordi kohta eraldi.

Märkus. Tunnistused seemne wäär- tuse kohta on tempelmaksust wabad.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 2 wõetakse ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja: § 3. Tunnistuses, mis seemnemüüja on kohustatud ostjale wälja andma, peawad olema järgmised teated: seemnemüüja äri ehk isiku nimi, seemne sort, päritolemine, puhtus, idanemine (% ja energia) ja millal idanemine kindlaks määratud.

Märkus. Juhtumisel, kui mõnda selle § järele nõutawat teadet seemne kohta seemnekontrolljaamal wõimata on anda ja seemnemüüjal ka need teated puuduwad, on müüja kohustatud seda ostjale wälja- antawas tunnistuses ära tähendama.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 3 wõetakse ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja: § 4. Kui ühele isikule müüdud seemnete hulk wähem on põllutöoministeriumi poolt kindlakstehtud määrast, on müüja kohustatud ostjale ette näitama tunnistuse, mis ta ise seemneost- misel § 2 järele saanud ehk mille on temale wälja annud riigi seemnekontrolljaam.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 4 wõetakse ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja: § 5. Teated iga müügilolewa seemne liigi, idanemise ja puhtuse kohta on asutused ja isikud, kes seemnetega kauplewad, kohustatud wälja panema seemnete juure nähtawale kohale (koti, kasti wõi nõu külge, millest seem- neid müüakse).

(Sõnasoowijaid ei ole. § 5 wõetakse ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja: § 6. Põllutöömi- nisterium määrab kindlaks põllu-, heina-, aia- ja metsataimede külwiseemnete idane- mise ja puhtuse protsendi alamäära ja umbrohu sisaldamise ning teiste seemne omaduste kohta need nõuded, millele müü- daw seeme peab wastama. Seemneid, mis nende nõuetele ei wasta, on keelatud külwiotstarbeks müüa.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 6 wõetakse ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja: § 7. Seemnete puhtus ja idanemine wõiwad lahku minna tunnistuses garanteeritud ehk seemnete hoiukohas wäljapandud teadetest ainult sellel määral, mis põllutöoministeriumi poolt awaldatakse.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 7 wõetakse ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja: § 8. Kui müüja ostjale tema nõudmise peale § 2 nõutud tunnistust seemnete kohta ei anna, ehk wäljaantud tunnistuses waleteateid annab ehk waleteateid seemnete juure üles paneb (§ 5), karistatakse, kui mõni teine seadus waljemat karistust ei määra, kunni 25.000 margalise rahatrahwiga, kus juures kohus süüdlaselt seemnemüügi õiguse ära wõib wõtta, kuid mitte kauemaks kui 3 aastaks.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 8 wõetakse ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja: § 9. Seemnete sisseweo eest, mis põllutöoministerium on tunnistanud kahjulikkudeks taimekaswatu- sele ja sel põhjal sisseweoks keelanud, kui ka seemnete müügi eest, mis sisaldawad umbrohu seemneid suuremal määral, kui põllutöoministeriumi poolt tehtud normi- des ette nähtud, karistatakse süüdlasest esi- mesel korral kunni 50.000 margalise raha- trahwiga, järgmisel korral samasuguse ra- hatrahwiga ehk wangistusega kunni ühe aastani. Wiimasel korral kaotab süüdlane ühtlasi seemnemüügi õiguse üheks aastaks arwates sellest päewast, millal kohtuotsus

seaduslikku jõusse astus. Käesolewa §-i nõuetele mittewastawad seemned konfiskeeritakse. Kui aga osa nendest seemnetest ehk kõik ära müüdüd, siis suurendatakse selles §-is äratähendatud rahatrahwi nende seemnete müügihinna võrra.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 9 wõetakse hääletamisel wastu).

Kom. aruandja: § 10. Seemne ostjal on õigus nõuda müüja käest kahjutasu, kui müüja poolt garanteeritud teated seemne väärtuse kohta seemne kontrolljaamas saadud andmetele ei wasta, ehk idanemise ja puhtuse protsentide wahes suurem on, kui põllutöoministeeriumi poolt väljaantud määrustes lubatud.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 10 wõetakse hääletamisel wastu).

Kom. aruandja: § 11. §§ 8 ja 9 ettenähtud süüteod alluwad rahukohtunikudele.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 11 wõetakse hääletamisel wastu).

Kom. aruandja: § 12. Riigi seemnekontrolljaam on kohustatud seemnemüügi ja selle seaduse täitmise järele walwama ja igast juhtumisest, kus seaduse rikkumine ilmsiks tulnud, mille eest seaduses karistus on määratud, sellest prokuröörile teadustama. Walwuse teostamise ja seemneproowi wõtmise otstarbel on seemnekontrolljaama ametnikkudel ehk wolinikkudel waba sissekäik ruumidesse, kus seemneid müüakse ehk hoitakse.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 12 wõetakse hääletamisel wastu).

Kom. aruandja: § 13. See seadus ei ole maksew seemnewilja kohta, mis seemnekaswataja oma majapidamise saadustest müüb, kui ta awalikku seemnemüügi kohta ei pea.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 13 wõetakse hääletamisel wastu).

Kom. aruandja: § 14. Selle seaduse tegelik maksmapanemine, ühes õigusega korraldawaid määrusi anda, jääb põllutöoministeeriumi hooleks.

(Sõnasoowijaid ei ole. § 14 wõetakse hääletamisel wastu).

6. Sead. eelnõu Juhataja O. Strandman: Järgmine punkt on Eesti-Wene ajut. postilep. meie ja Wenemaa wahelise postilepingu kinnitamise kohta.

Kas soowib keegi sõna wõtta?

Rkl. K. Wirma (sd.): Teen ettepaneku seda eelnõu välisasjade komisjoni läbiwaatamiseks anda.

(Teisi ettepanekuid ei tehta; rkl. K. Wirma ettepanek wõetakse ühelhäälel wastu).

7. E. Is. S. T. P. Juhataja K. Wirma: See küsimus oli Watest Rk. juhataja tegewuse wastu all, kus wastu wõeti otsused, millega huwitatud pooled ei leppinud. Kodukorra järele tuleb see küsimus Riigikogu koosolekul arutamise alla. Palun sekretäri ette lugeda, missugused ettepanekud tehti Wanematekogus ja missugused otsused arutusel olid.

Rk. abisekretäär J. Bergman: Otsustati: Iseseiswa Sotsialistliku Töölise Partei Riigikogu rühma protest tagasi lükata, Riigikogu juhataja hra O. Strandman'i teguwis õigeks tunnustada ja sellega see küsimus lõpetada Riigikogu Põllumeeste rühma ettepanekul. Ettepanek saab poolt 7 häält.

Teine ettepanek Sots.-dem. Riigikogu rühma poolt: „Läbiarutades Iseseiswate Sotsialistide protesti Riigikogu juhataja teguwiisi kohta, leiab Wanematekogu, et kuue Riigikogu liikme väljaheitmise juures 25. jaanuaril s. a. koosolekul kodukorras nõutud $\frac{2}{3}$ häälteenamust ei saadud, mis pärast ka kuue Riigikogu liikme koosolekult kõrwaldamist õigeks ei saa pidada,” ja J. Piiskar'i täiendus sellele ettepanekule: „Ühtlasi leiab Wanematekogu ka 4 liikme koosolekult kõrwaldamise, keda juhataja korrariikkumises ei märganud, olewat kodukorra wastase“ — saab poolt 5 häält — seega tagasi lükatud. Hra J. Piiskar teatas, et tema selle otsusega rahul ei ole ja nõuab küsimuse otsustamist Riigikogu poolt kodukorra § 76 korras.

Rkl. J. Piiskar (is.): Teen ettepaneku protesti ette kanda ja arutusele wõtta.

Juhataja K. Wirma: Kas tehakse weel mingisuguseid ettepanekuid? Teistsuguseid ettepanekuid ei ole; palun sekretäri protesti ette kanda.

Rk. abisekretäär J. Bergman: Riigikogule. Protest Riigikogu juhataja tegewuse wastu 25. ja 26. jaanuaril s. a.

25. jaanuaril s. a. on Riigikogu koosoleku juhataja herra Strandman jämedalt

rikkunud Riigikogu ajutise kodukorra § 74 sellega, et tema

1) laskis omawoliliselt, ilma sellekohase Riigikogu otsuseta sõjariistus jõu abil koosolekult välja wiia 10 Riigikogu liiget, — O. Gustawson'i, M. Bleiman'i, J. Piiskari, K. Freibergi, E. Jonas'e, A. Liibergi, A. Hansen'i, P. Abramson'i, J. Meerits'a ja P. Keerdo, keda riigiwanema ooterruumis hulk aega arretereerituna kinni peeti;

2) ette pannes Riigikogu liikmeid J. Piiskari, K. Freibergi, E. Jonast, O. Gustawsoni, P. Keerdot ja A. Hanseni kolmeks koosolekuks välja heita, ei wõimaldanud väljaheidetawaile enam seletuseks sõna saada, nagu seda nõuab kodukorra § 74;

3) laskis sõjariistus jõu abil koosolekult kõrwaldada neli Riigikogu liiget — M. Bleimani, P. Abramsoni, J. Meeritsa ja A. Liibergi, kelle kohta ta pärast tähendas, et ta ei ole neid korrariikumises tähele pannud;

4) tunnistas eelnimetatud kuue Riigikogu liikme väljaheitmise küsimuse otsustamisel nad väljaheidetuiks, ilma et väljaheitmise ettepanek oleks saanud ajutise kodukorra § 74 nõutud $\frac{2}{3}$ häälteenamust, sest kwoorum oli koosolekul 88, millest $\frac{2}{3}$ on 59, kuna väljaheitmise poolt anti häält järgmiselt: O. Gustawson — 55 häält, K. Freiberg — 54 häält, E. Jonas — 53 häält, P. Keerdo — 58 häält, A. Hansen — 57 häält ja J. Piiskar — 53 häält;

5) teatas kirjaga 26. jaanuarist s. a. nr. 250 all eelnimetatud kuuele Riigikogu liikmele, et Riigikogu otsustanud oma koosolekul 25. jaanuaril s. a. ajutise kodukorra § 74 põhjal neid kolmeks koosolekuks välja heita, kuna aga miskisugust väljaheitmist kodukorra § 74 korras ei olnud sündinud, nagu eelolewast selgub.

Riigikogu koosoleku juhatäja eelkirjelatud tegewusega mitte rahul olles protesteerime meie kõige tõsisemalt kodukorra rikkumise ja Riigikogu liigete kallal wägivalda tarwitamise wastu, ning nõuame ajutise kodukorra § 76 põhjal selle protokollleerimist, protestile tarwiliku käigu andmist ja asja Riigikogule otsustamiseks ettepanemist.

4. II. 1921.

(allkirjad): M. Bleiman, P. Abramson, A. Liiberg, J. Meerits.

Rkl. J. Piiskar (is.): Meie arwates oleks pidanud Riigikogu Juhatus esinema seletusega selle asja kohta, et seda aga mitte ei tehtud, siis pean ma tarwilikuks

esineda sellekohase täiendawa seletusega, et meie poolt äraantud protesti põhjendada. Loomulikult tekib kõige pealt küsimus, miks tekkis 25. jaanuaril teataw wahejuhtumine? Juba enne 25. jaanuari koosolekut teatas meie rühma esitaja komisjonide täiendawate walimiste puhul kandidaate üles seades, et meie rühm loeb enese ülesseatud kandidaatide läbikukutamise teatawatesse komisjonidesse wälise surwe awaldamiseks ja wäljakutseks oppositsioonilistele rühmadele, iseäranis meie rühma wastu. Meie teatasime, kuidas meie komisjonide walimiste peale waatame ja kuidas neist senni tegelikult aru on saadud; ühtlasi motiweerisime, mispärast meie just teatud kandidaadid üles seame; wastumotiwe meie wäidetele ei esitatud, kuid kandidaadid kukutati walimistel siiski läbi. Meie olime sunnitud sellest järeldama, nagu juba alguses tähendasin, et siin ei ole tegemist mitte juhusega, sest küsimus oli juba teist korda otsustamisel ja meie poolt olid ettepanekud tehtud motiweerituina, mispärast mitte ei saa ütelda, et siin tähelepanematult wõi juhuslikult teataw seisukoht ja otsus välja tulla oleks wõinud, waid siin oli tegemist teatawa demonstratsiooniga pahempoolse oppositsiooni wastu; selleks ei olnud enamusel aga mingisuguseid reaalseid põhjendusi; oleks nad olnud, siis oleks nad ka ette toodud. Ajakirjanduses on küll pärast märkused laiali lastud, et ei wõi lasta neid riigisaladuste juure. Selle otsusega kõrwaldati tõepoolest oppositsiooni pääsemine teatawatesse komisjonidesse liigetena, kuid ei kõrwaldatud neid sealt siiski täiesti, ja seda pidid Riigikogu liikmed ometi teadma, kui nad As. K. kodukorda wähegi tunnawad, sest kodukorra § 16 järele wõiwad kõik As. K. liikmed kõigi komisjonide koosolekutest sõnaõigusega osa wõtta; seega ka nende komisjonide koosolekutest, kuhu meie esitajad läbi kukutati.

Sellega ei saadud siis sugugi seda kätte, mida taheti kätte saada, nimelt meile komisjonidesse pääsemist ära keelata. Meie esitajad wõiwad koosolekutest osa wõtta, kuigi ainult sõnaõigusega ja wõiwad ometi kuulda neid imelikka riigisaladusi, nüsama nagu siis, kui neid oleks komisjonidesse walitud. Ja need on ainukesed motiivid, mida küll siin ei öeldud, kuid mis enamuserakondade ajalehed on toonud ja mis seega täiesti põhjendamata on. Siis teine küsimus. Missugused wõiksid olla need saladused, mis demokraatlikes wabariigis, nagu meil öeldakse õlewat, õieti

küll on, mida rahwasaadikud — riigi esitajad, seadusandlise wõimu esitajad kuulda ei tohi? Niisugune kord oli wõimalik ainult monarhistlikes riikides, kus isewalitseja otsuste kohta kellegil sõna ütelda ei olnud; harilikult parlamentlise praktika järele ei oleks mitte niiviisi saadud toimetada. Wõib Öhtu-Euroopa parlamendi ajaloost terve rea näitusi tuua, kus rühmad, kel kõigest mõni liige oli suure parlamendi kohta, tungisid teatawatesse komisjonidesse ja nende töödessa, mis nemad eneste wõitluse tarwis kõige otstarbekohasemaks pidasid, ja neid ei kõrwaldatud sealt mitte, pidades seda parlamendi liikme õiguste kitsendamiseks. Meil tehti aga seda ilma wajaduseta ja see sunnib arwama, nagu ma juba tähendasin, et siin ei ole tegemist ei mingisuguse riiklise saladusega ega saladuste hoidmisega, nagu seda mõista lastakse, sest kui mingisuguseid sellesarnaseid põhjusi oleks ette tuua olnud, siis oleks neid siin ja ka ajakirjanduses ette toodud. Et seda aga kumbagilt poolt pole tehtud, siis olime õigustatud järeldama, et siin ei ole peamööduandew mitte see wäline kate, mis ajakirjanduses ette tuuakse, waid et tahetakse opositsiooni esitajaid kõrwaldada, nagu ka sel puhul erakorralises teadaandes tähendasin, just nende alade juurest, kus kõige rohkem, wõib olla, kõiksuguseid kuritarwitusi, igasuguseid wäärnähatusi, mis paljastamist kardawad.

Kui lugu nii on, siis küsin, kas ei ole just need sammud, mille paljastamist kardetakse, ka riigiäraandmine, ja kas ei tule nende wäärnähutuste peale, millest ajakirjanduses ka juttu on olnud ja millest ehk siingi, wõib olla, juttu tehakse, kas ei tule nende peale ka kui riigiwastaste sammude ja just riigiäraandmise peale waadata? Kas see ei ole riigiäraandmine, kui riigi warandusega ümber käies igasuguseid kohutusi enda peale wõetakse, mis riikliselt seisukohalt wastuwõetawad ei ole, kui riigiwalitsus tõesti töötawa rahwa huwisid ja seisukorda tahab kaitseda, nagu see loomulikult olema peaks? Ma küsin, kas ei taheta just sel teel luua mingisugust riigiäraandmise wõi riigisaladuste kaitset, kas ei taheta kaitsta just neid, keda töötawa rahwa enamuse seisukohalt waadates tõepoolest riigi vastu töötawateks tuleks lugeda; ja kui niisugused kahtlused tekiwad, siis on arusaadaw, miks meie rühm peale teistkordset läbikukutamist demonstratsiooni peale demonstratsiooniga wastas. Need olid motiivid, mis sundisid meie rühma teatawat aktsiooni ette wõtma.

Edasi. Sellekordne koosoleku juhataja laskis kõrwaldada koosolekult 10 Riigikogu liiget, see on, kõik meie rühma liikmed, kes koosolekul wiibisid; laskis nad kõrwaldada sõjariistus politseiwõimu abil ja laskis nendest kõrwaldada neli ilma mingisuguste põhjusteta, nagu näitab sama koosoleku stenogramm, kus juhataja ise tunnistab, ja ta toonitas seda ka Wanematekogu koosolekul, et ta ei ole neid nelja mitte märganud demonstratsioonist osawõtmises ja mürategemises. Kui lugu niiviisi oli, et juhataja neid ei märganud, siis, missuguste motiivide põhjal laskis ta nad wälja wiia? Tähendab, neid motiive ei olnud ja lihtsalt oli tarwis Riigikogu liikmeid kõrwaldada ja muud ei midagi. (Wahelhüüded.) Juhataja toonitas Wanematekogus, et neid pole tema lasknud wälja wiia, waid nad on ise lahkunud. Need Riigikogu liikmed on praegu saalis, ja nad wõiwad tõendada, et nende juure tuli politsei, wõttis käest kinni ja ütles: „olge head“. Kas see on ise wäljaminemine, wõi wäljawiimine, kui sõjariistus politsei wõimul isikud sunnitakse lahkuma? Need wabandused ei ole igatahes millegiga põhjendatud, ja ei saa selles aktis muud näha, kui teatawat omawoli ja kodukorra rikku mist.

Siis edasi, on koosoleku juhataja toonitanud 25. jaanuaril koosolekul ja pärast Wanematekogu koosolekul, et teised 6 liiget olla müra teinud, koosolekut takistanud jne. Kui meie waatame kodukorda, mis meil ajutiselt tarwitada on, siis ei leia meie midagi selle kohta, et isegi arnastel kordadel, kui saalis tekib müra, oleks koosoleku juhataja õigustatud, kas ühte osa ehk kõiki saadikuid koosolekult kõrwaldama, waid § 74 ütleb, et üldilise segaduse korral on juhatajal õigus koosolekut lõpetada ehk waheaega kuulutada ja sellega õieti lõpewad koosoleku juhataja wõimupiirid selles küsimuses. (Wahelhüüde: oli ju 3 waheaega). Kas neid kolm wõi kaks oli, see ei puutu praegu siia, konstateerin ainult seda, mida räägib kodukord. Siis edasi — ma sean küsimuse otse niiviisi, kas üldilise müra oli saadikute koosolekult kõrwaldamise põhjuseks? (Naer). Wastan selle peale otsekohe, et ei olnud. Selleks toon ette kaks põhjust. Ka praegusel silmapilgul on naer ja müra, kuid juhataja ei lase mitte kedagi wälja wiia. Teiseks, sellel koosolekul, millest praegu juttu on, ei teinud müra mitte ainult need rahwasaadikud, waid ka publikum ja palju suuremal määral, tarwitades isegi

haawawaid hüüdeid rahwasaadikute kohta. Selle kohta ütleb kodukord (§ 77), et kui koosolekulwiibivad pealkuulajad wahelhüüetega ehk meeleadustega koosolekut takistawad, siis kutsub juhataja neid korrale, ja võib neid paluda koosolekult lahkuda. Seda ei teinud juhataja mitte ja ei olnud nähtawasti huwitatud sellest, kas oli müra või ei. Ta tarwitas oma wõimu osa Riigikogu liigete vastu, kuigi kodukord seda temale ei lubanud; teise osa mürategijate vastu aga, kelle kohta isegi kodukorras teataw surweabinõu tarwimine ette on nähtud, ei teinud ta seda mitte. See sunnib mind järeldama, et üleüldse ei saa oletada, nagu oleks mürategimine põhjuseks, et teatawad rahwasaadikud kõrwaldati.

Riigikogu liigete koosolekult wäljaheitmise kohta on kodukorras teataw märkus, mis ütleb, et wäljaheitmiseks on tarwis vähemalt $\frac{2}{3}$ koosolijate häälteenamusest ja antakse wäljaheidetawatele enesekaitseks sõna. Kumbagit neist kodukorra nõuetest ei peetud silmas. Riigikogu liigete wäljaheitmise sündis tagaselja. Sarnast wäljaheitmist ei näe kodukord üheski oma osas ette, niisamuti ka põhiseadus mitte. Tekib küsimus, missuguste määruste järele siin õieti talitati, sest kodukorras on wäljaheitmise ainult teatawa nähtusega ühenduses ja ei nähta üleüldse ette, kas üleüldise ärewuse korral võib kedagi rahwasaadikut wälja heita või mitte. Ma pean ütleva, et kodukorra kokkuseadjad A. K. ei ole temast kunagi nii aru saanud, nagu wõiks siis, kui tekib ärewus, sellepärast saadikuid wälja heita. Ma tuletan üht juhtumist meelde A. K. ajast, kus kodukorra walmitajad ise ka tema tarwitajad olid, mis löi teatawa prätse-dendi ses küsimuses. Kui üks meie selleaegse rühma liige sõna wõttis, mis paremas tiiwas esile kutsus äärmise müra ja kära, siis ei wõtnud sellekordne juhatus absoluut mingisugust surweabinõu tarwitusele parempoolsete mürategijate vastu. Ja ma arwan, ta tegi seda täiesti õieti, sest kodukord ei annud temale selleks mingisuguseid juhtnõore ega wõimalusi. Kui juba kodukorra tarwitamises teatawate küsimuste puhul on prätседendid olemas, siis arwan mina, et kodukorda tuleb alati sellele wastawalt ka käsitada. Kui seda ei taheta, siis on ju wõimalus kodukorda muuta ja maksma panna teistsugune kodukord; senni kui seda ei ole, tuleb aga olewaga rehkendada, kui maksma kodukorraga ja temast kinni pidada.

Nagu tähendasin, ei nähta kodukorras sugugi ette tagaselja wäljaheitmist, waid tuleb wõimalus anda enesekaitseks sõna saada. Seda ei wõimaldatud aga ühelegi neile, keda wäljaheitmiseks ette pandi. Juhataja laskis seega otsuseid teha kodukorra wastaselt. Pealegi luges ta otsused makswaks ja wastuwõetuks ilma et nad tarwilist häälteenamust oleks saanud. On tarwis vähemalt $\frac{2}{3}$ koosolijate häälteenamusest, nagu juba protestis tähendatud. Kwoorum oli sel silmapilgul 88 liiget, pärast on weel mõned juure tulnud, nii et üle 90 liikme sel korral koosolekul wiibisid. Kui aga tähelepanna, kui palju ühe ehk teise wäljaheidetawa wäljaheitmise poolt hääli oli, siis ei ole ühegi kohta tarwilikku häälteenamust saadud. Juhataja, tarwitades ja käsitades kodukorda, ei ole seda aga sugugi silmas pidanud. Ta oleks pidanud kodukorra põhjal konstateerima, et ettepanek ei ole saanud tarwilikku häälteenamust ja langeb loomulikult iseenesest ära. Nüüd Wanematekogus toodi ette seletus, et kwoorumi ei tarwitse alati mitte kindlaks teha koosoleku raamatu järele, teda wõida aga kindlaks teha saalis wiibivate Riigikogu liigete arwu järele. Seda wõtet ei ole aga tarwitatud nimetatud koosolekul, stenogrammid ei räägi sellest midagi, ei tea sellest ka teised koosolijad, et kwoorumi teadasaamiseks oleks lastud koosolijad üle lugeda. Seda uut kwoorumi konstateerimise wiisi ei ole tegelikult sellel koosolekul tarwitatud, waid on nähtawasti jäädud alalise wiisi juure, kus koosolijate arw konstateeritakse raamatu järele. Minu arwates ei wõi ega saagi meie kodukorra piirides teisiti talitada. Niisugusel korral, kui siin tahetakse seletada, et toimetati teisiti, siis on sellega loodud kaks prätседenti. Kui peetakse tarwilikuks kodukor-rast niiviisi aru saada, et kwoorumiks loetakse see hulk koosolijaid, kes saalis on, siis on igal Riigikogu liikmel õigus nõuda, et enne igasugust hääletamist tulb konstateerida, kui suur hulk koosolijaid saalis on. Kas tahetakse selle küsimuse otsustamisega sarnast prätседenti luua, seda otsustab muidugi koosolek sellega, kuidas ta meie protesti peale reageerib ja kuidas ta sellest aru saab. Teine prätседent, mis antud faktiga luuakse, oleks see, et juhatajal on õigus sundida koosolekult lahku-ma teatawat arwu rahwasaadikuid, ilma et oleks nende kohta mingisugust süüdistust ettetuua, nagu näituseks antud korral meie rühma nelja liikmega tehti, kelle kohta pärast juhataja teatas, et ta neid ei olla

korraldumises tähele pannud. Missugused võimalused see awab, ei taha ma pikemalt ette tuua, waid juhin ainult selle peale tähelepanemist, et kui on olemas sarnane präsedent ja kui see heaks tunnistatakse, siis on võimalus seda tarwitada alati, siis võib luua parlamendis enesele meelepärase enamuse sellega, et juba umbkaudselt ette äranähakse, kas sõnawõtmi- sest, või meeleolust, missuguse ettepaneku poolt keegi rühm hääletama saab, ja on võimalus juhataja korralduste abil kas teatawat osa rühmast ehk terwet rühma otsustamise ajaks saalist lahkuma sundida ja pärast ütelda: „Mina ei pannud neid õieti millegis tähele. Nad wõiwad saali tulla ja koosolekust osa wõtta“.

Kas niiviisi süwendatakse siis õiguslikku korda, kas nii kaswatatakse arusaamist õiguslikust korrast? Kas see ongi see demokraatia? millest alati räägitakse ja mille walwel öeldakse ennast seiswat? Ma arwan, et see on üks toorematest wägijalla-aktidest ja kui sellele teele asuda tahetakse sellega, et tehtud sammud, millest praegu jutt, õigeaks tunnistatakse, siis ei ole enam mingisugust kindlustust, et seda wõtet mitte üks, waid 99 korda tarwitatakse. Kui Riigikogu selle sammu õigustab, loob ta, nagu tähendasin, ühes sellega präsedendi, et ei tarwitse Riigikogul ja Riigikogu Juhatusel austada ei kodukorda ega teatawaid seadusi. Kuid ärgu siis tulda, kui ise ei austata kodukorda ega maksward määrusi, nende täitmist ka teistelt nõudma. Ja seda loen ma tarwilikuks iseäranis alla kriipsutada.

Ajakirjanduses, kus sellest küsimusest jutt oli, on toonitunud, et tuleb sundida kodukorda austama, et tuleb kodukorda ni muuta, et ei oleks võimalust Riigikogus skandaale teha. (Wahelhüüded Tööerakonna hulgast: Õige!). See on väga hea, et iseäranis Tööerakonnas öeldakse „wäga õige“. Mina tahan just sedasama ütelda, aga ma palun, et need, kes ütlesid „wäga õige“, näitaksid missugust paragrahwi on meie poolt õieti rikutud ja missuguses osas oleme meie kodukorrast üle astunud. Mina ütlen, meie oleme tarwitanud oma õigust kodukorra piirides, oleme wastanud demonstratsiooni peale demonstratsiooniga. (Kiiduawaldused pahemal pool). Siin on aga minu poolt näidatud terwe rida juhtumisi, kus nii hästi koosoleku juhataja kui ka Riigikogu enamus on kodukorda rikkunud, (Wahelhüüded: Ei ole.) ja on teinud skandaale. (Naer, käteplagin pahemal pool). Ma ütlen edasi, et tuleb sundida kodukorda austama ka siis, kui teda rikutakse surweawaldamiseks vähemuse wastu.

Kui juba kodukord maksmas on, siis tuleb teda alati austada. Kui Riigikogu tõesti samale seisukohale asub, nagu ajakirjanduses hääled kuulda- wale on tulnud, kui tema tahab tõepoolest kodukorda austada, siis peab ta tunnistama selle akti mitte-õigeks. Ei tee tema seda mitte, siis tõendab ta sellega, et Riigikogu enamusel on ükskõik, kas kodukorda peetakse, või mitte ei peeta; tal on ükskõik, kas seadust rikutakse või mitte. Kordan weel kord, siis ärgu tulda, ka nõudma teistelt seaduste austamist, mida ise mitte ei peeta. Neid motiive ette tuues, teen mina oma rühma nimel ettepaneku wastu wõtta järgmise ülemineku wõtmeli:

„Ära kuulates protesti E. Is. Sots. T. P. Riigikogu rühma 10 liikme Riigikogu koosolekult politsei wõimude abil wäljawimise ja 6 sama rühma liikme kolmeks Riigikogu koosolekuks wäljaheitmise kohta Riigikogu koosolekul 25. jaan. s. a. leiab Riigikogu need sammud olewat ajutise kodukorra wastased, tunnistab nad mitteõigeteks ja ja läheb päewakorras edasi.“ (Käteplagin pahemal pool).

Rkl. A. A n d e r k o p p (töer.): Lugupeetud rahwasaadikud; Mina ei taha sugugi rahwasaadikuid kinni pidada siin seletusega, kas üks või teine rühm endale rahwa enamuse selja taha koondanud on. Isiklikult ei usu mina seda mitte, et ühelgi rühmal enamus selja taga olemas on. Õndsad on need, kes seda usuwad, ja las' nad jääwad oma usu juure. Ma tahaksin mõnda kodukorra kohta käiwat küsimust, millest eelkõneleja rääkis, natukene lahendada. Eelrääkija pikast kõnest läks üks põhijoon läbi ja nimelt see, et meil on kodukord olemas ja tuleb selle järele talitada ja seda austada. Ja kui teatud juhtumised parlamendi elus tekiwad, siis tuleb tingimata selle kodukorra järele käia ja seletada täpisealt nii, nagu ta sinna üles on wõetud. Minu äranägemise järele ei saa asja peale mitte nii waadata. Meie kodukorra mõte ei ole mitte üks selles, et ära näidata, kuidas peab talitama, waid meie kodukorra suuremaks ülesandeks on see, et võimaldada tööd parlamendis; see on tema esimene ülesanne ja põhimõte, millest peab wälja minema. Meie nägime ka neid tagajärgi, mis sellest koosolekust wälja tulid, kus meid mitte tööd teha ei lastud ja mis ka sisseantud protestikirjas täielikult ülewäl seisawad. Esimene punkt nimetatud protestis on, et juhataja on lasknud, ilma sellekohase wolituseta ja Riigikogu otsuseta sõjariistus jõu abil kõrwaldada koosolekult 10 Riigikogu liiget Is. Sots. rüh-

mast. Selle peale tahaksin mina Riigikogule tähendada, et see samm, mida juhataja seekord ette wõttis, ei olnud mitte tehtud tema enda otsuse põhjal, waid seda otsust oli heaks kiitnud Wanematekogu terwena, ühes arwatud ka Kommunistlise rühma esitajad. Sellega arwan mina, et see samm, mis juhatajale ette heidetakse, peaks täielikult õigeks mõistetud saama.

Mis puutub teise punkti, et peale selle, kui inimesed olid wälja wiidud saalist ja kui wäljaheitmise küsimus oli otsustatud, ei olnud neil mitte wõimalust loodud sõna saamiseks. Selle peale pean mina tähendama, et kui inimesed sarnasel wiisil korda rikkusid ja koosolekut pidada ei lasknud, siis ei jäänud juhatajal mitte teist teed üle, sest wastasel korral saali tagasi tulles, oleks nemad niisamuti talitanud ja on täitsa loomulik, et Riigikogu neile sõnaõigust mitte ei annud. See ei sündinud mitte üksi juhataja äranägemise järele, waid oli Riigikogu otsus ja, wõib olla, et ta kodukorraga mitte just täpipealses kokkukõlas ei olnud, kuid mina ütlen, et kodukorra põhimõte on see, et wõimaldada töötegemist, ja kui tööd teha ei lasta, siis ei saa kodukorra järele mitte talitada.

Kolmandas punktis kõneldakse, et on lastud sõjariistus jõu abil kõrwaldada koosolekult ka need Riigikogu liikmed, kelle kohta juhataja on tähendanud, et ta neid korrarikumises mitte pole märganud. Selle kohta pean ma tähendama, et minu mälestuse järele tähendas juhataja otsekohe, et tema neid, nimetatud liikmeid, mitte ei ole koosolekult wälja wiia lasknud, waid et nad seda oma enese äranägemise järele tegid. Kui nüüd arwatakse, et see juhataja tegewuse süü oli, siis pean ma oma kohuseks üht wäikest fakti ära tähendada, et nendega seltsis ka keegi naisterahwas wälja läks, ennast „wägiwalla alla painutades“, ilma et teda selleks keegi sundinud oleks. (Naer paremal pool ja keskel). Protestikirja neljandas punktis on nimetatud, et ei olla mitte täielikult kodukorra § 74 järele talitatud ning otsuseid tehtud $\frac{2}{3}$ häältega. Pean tähendama, et koosoleku raamatus oli sisse kirjutatud 88 inimest. Esimeses punktis tunnistawad ise seiswad sotsialistid, et 10 inimest koosolekult wälja läksid. Sellega jäi siis järele 78 ja 78-st $\frac{2}{3}$ on täpipealt 52. Kui meie nüüd arwustikust waatame, et r. s. J. Piiskar'i wäljasaatmise poolt 53 häält oli ja teiste poolt weel rohkem, siis ei ole see kaebtus sugugi põhjendatud, nagu poleks

hääletamisel öieti talitatud. Nende ametlike andmete põhjal näeme meie, et juhatusel täitsa õigus oli $\frac{2}{3}$ häältega Riigikogu kwoorumist, mis nimetatud koosolekul koos oli, korrarikkujaid kolmeks koosolekuks wälja mõista. (Rkl. J. Piiskar: Teie wiite pooled wälja ja otsustate siis). Wiendas punktis on selle peale tähendatud, et juhataja on julgenud kuuele Riigikogu liikmele teatada, et Riigikogu on otsustanud neid ajutise kodukorra § 74 põhjal kolmeks koosolekuks wälja heita, kuna aga mingisugust wäljaheitmist nimetatud §-i järele ei olla olnud. Ma arwan, et see juhataja kohus oli ometi inimestele teatada, et nad Riigikogu otsuse põhjal kolmest koosolekust osa wõtta ei saa. Sellepärast arwan mina, et see seisukoht, mis Riigikogu Wanematekogu on wõtnud, ka Riigikogu poolt õigekstunnistamist peaks leidma.

Rkl. M. Bleiman (is.): Mina olen üks nendest, kelle kohta üteldi, et neid ei ole märgatud müra tegemas, aga siiski wälja on wiidud. Siin tähendati, et meie ise wälja olewat läinud. Ma pean ütleva, et ma aru ei saa, mis siin õige wäljawiimise all mõistetakse. Kui wäljawiimise all seda mõeldakse, et kohe käte peale wõetakse ja wälja kantakse, siis niisugust wäljawiimist küll ei ole olnud. Minu wäljawiimine seisis selles, et minu juure tuli sõjariistus sandarm, sirutas käe minu poole ja ütles: „olge head!“ Ma arwan, et see faktiliselt wäljawiimine on. Oleks tema käe minu külge pannud, ma oleks talle ehk wastu pannud, kuid nii kaugele asi ei läinud. Niisama sündis ka teiste meie rühma liigete juures. Ma ei ütle mitte, et hra Riigikogu juhataja niisuguse käsu oleks annud, kuid faktiliselt oli see nii. Siis püüab hra A. Anderkopp oma loogilise surimuriga tõendada, et wäljaheitmisel seaduslik arw hääli wäljaheitmise poolt on antud. See on iseäralik. Koosolekul oli 98 inimest (A. Anderkopp kohalt: 88.) sealt saadeti 10 inimest wälja (A. Anderkopp: 88 oli). $\frac{2}{3}$ oli tarwis, siis sai seda nõnda, et 10 inimest wälja saadeti. Tuleb wälja, et kui Riigikogul tarwis on wastawat enamust mingi asja otsustamiseks, see on $\frac{2}{3}$ koosolekul wiibijatest, antakse käsk ülejäänud osa, mis mitte ei luba seda enamust saada, wälja wiia, ja hääletatakse siis. Ma küsin, kas see on Tööerakonnal üks uuem järk tema demokraatlisest arenemisest, sest neid järke on ju palju olnud, nii et aru ei saa, kus nad lõpewad. (A. Anderkopp kohalt: Teil endil on arenemise ajajärk käes). Meie, Jumal tänatud, oleme

need ajajärgud juba üle elanud. (Üleüldine naer).

Rkl. J. W a n j a (kom.): Riigikogu Kommunistline rühm on Ises. Sots. Tööl. P. Riigikogu rühma protestiga täiesti nõus ja toetab seda. Et Ises. Sots. Tööl. P. Riigikogu rühma liikmed 3 koosolekuks välja heideti, sellega on Riigikogu kodukord rikutud. (Käteplagin äärmisel pahemal tiiwal). Teie võite küll juhatuse teguviisi õigeks tunnistada, teil on käsa rohkem ülestõstmiseks, kui meil. Kui enamus seda otsustada tahab, siis näitate teie sellega oma argtust. See argtus üleüldse passib nende meeste nägudele, kes end ikkagi tahawad peita kõiksugu paragrahwide ja sõjaseaduste taha, kui nad oma wägiwalda tahawad warjata. Meil on selge, et demokraatlisest üheõiguslusest ei saa juttugi olla siin Riigikogus, sest siin on kaks klassi: eesõigustatud klass ja ilmaõigusteta klass. Nii on Riigikogus, nii on ka väljaspool Riigikogu. Riigikogus on eesõigustatud klass enamuses, niisama nagu väljaspool Riigikogu enamuses on ilmaõigusteta proletaarlaste klass. (Wahelhüüe: Ohoo!) Et siin eesõigusline klass tarwitab wägiwalda õigusteta klassi, see on tööliste esitajate vastu, siis ei saa siin järeldada muud, kui seda, et tarwitusele peab wõtma wägiwalla ka teine klass, see on eesõigusteta klass. Et seda läbi wiia, ei olnud muud wõimalust, kui tuli seda teed tarwitada, mis wõimalik oli.

Toonitatakse seda, et kodukord on selleks, et Riigikogul wõimaldada töö tegemist. Kas niimoodi siis wõimaldatakse töötamist üheõigusluse põhjusemõttel, kui ühe rühma esitajatel wõimalus wõetakse komisjonidesse pääseda, teisi aga sinna kahel käel vastu wõetakse. Eks see ole ka üks töötakistus. On selge, et tahetakse meid just kõrwale hoida, et rahwale teada ei saaks, mis komisjonides tehakse, ja et seda kätte saada, ei lasta opositsiooni esitajaid komisjonide ligigi. Kuid ma ütlen, et see oli wägiwald ja protesteerime selle vastu. Meie loodame, et see wägiwald õpetab ka töölisi wägiwalda tarwitama.

Juhataja K. Wirma: Sisse on tulnud kaks ettepanekut: rahwaesitaja J. Piiskar'i poolt, mis ta siin ette kandis ja teine rahwaes. J. Parik'i poolt. Sõna on weel rahwaes. A. Jürgenstein'il. (Rkl. A. Jürgenstein kohalt: Ei, ma ei wõta sõna).

Rahwasaadik J. Parik'i ettepanek on järgmine:

„Ärakuulates iseseiswate sotsialistide protesti otsustab Riigikogu nimetatud pro-

testi kohta Wanematekogu poolt tehtud otsust kinnitada.“

Rahwasaadik J. Piiskari ettepanek on järgmine:

„Eesti Ises. Sots. Tööl. Partei Riigikogu rühma 10 liikme Riigikogu koosolekult politseiwõimude abil wäljawiimise ja 6 sama rühma liikme kolmeks Riigikogu koosolekuks wäljaheitmise kohta Riigikogu koosolekul 25. jaan. s. a. leiab Riigikogu need sammud olewat ajutise kodukorra wastased, tunnistab nad mitteõigeteks ja läheb päewakorras edasi.“

Ma panen need ettepanekud paralleel-hääletamisele. (Hääletamisel saab rkl. Piiskari ettepanek 19 häält, rkl. Parik'i ettepanek 41 häält poolt). Rahwasaadikute arw on 75; siis on 41 häält sellest üle poole ja on sellega absoluutse enamuse annud. Seega on rahwasaadik J. Parik'i ettepanek wastu wõetud. (Rahwasaadik J. Piiskar koha pealt: See on kodukorra selgroo-murdmine). Järgmine päewakorra punkt on: Eesti Sots.-dem. Riigikogu rühma küsimine, mida sekretääri palun ette lugeda.

8. E. S.-d. T. P. Sekretäär (loeb):

Rk. r. liigete Riigikogu Juhatusel.
M. Martna, J. Tartu maakonna Kasepea walla elanikud kaebawad, et neile peale minewa aasta weebr.

kuud sugugi wiljaostu-wõimalusi ei ole antud. Juba seegi kord on nemad ainult 14 naela segawilja hinge peale saanud, s. o. rukkid ja kaeru, ja ei mitte iga elanik ilma waheta, waid ainult wallawalitsuse poolt selleks eriti wäljawalitud isikud.

Kasepea-Mustwee elanikkudel on ainult wähe aiamaad, nemad ei ole tawalikud põlluharijad, mispärast nad siis ka ilma wiljaostmata ei wõi elada. Wabariigi Walitsuse ülesanne peaks olema ka siin hoolt kanda, et sealsetel piiriäärsetel elanikkudel wõimalik oleks peatoiduseks wilja saada, et igapäewase leiwa puuduse all kannatada ei tarwitseks. Nemad aga ei ole juba aasta aega n. n. „normiwilja“ saanud, ja wabaostuks ei anna ametiwõimud neile ka mitte luba. Elanikkudel ei jää siis muud nõu üle, kui salateedel wilja nõutada. Selleks tuleb neil weskilkäigu lubasid manguda ja siis waadata, kuidas mõne talupoja käest salaja wilja osta saaks. Talupoeg pärib niisuguse salastaja käest äärmiselt kõrge hinna wälja, sest ta teab, et näljane iga hinna eest wilja ära wõtab. Aga mitte ainult seda! Wiljaostja peab wargsiwiisil läbi metsade

koju hiilima, kus teda sõdurid — wahid — tabada wõiwad. Niisugusel korral on wiljaostja otsekohe salakaubawedamise kahtlusealune ja ta katsub ennast sellega päästa, kuna ta sõdurile raha pakub. Enamasti ei põlga sõdur mitte raha. „Heategijana“ lubab ta „ühe silma kinni pigistada“, mis aga wiljatarwitajal enamasti õige kalliks muutub. Sest sõdur pärib „silma kinnihoidmise“ tasuks harilikult wõimalikult suure summakese. Nõnda on siis sala wiljaostmine mitmeti soovimata: see demoraliseerib niihästi müüjaid, ostjaid, walwajaid ja kogu ümbruskonda, teeb igapäewase leiwa weel kallimaks kui see juba muidugi on, hoiab rahwa äärmiselt ärewil ja kaswatab meelepaha Wabariigi Walitsuse ja ka riigi vastu. Kõige selle ärahoidmine seisab igatepidi Wabariigi huwides. Sellepärast paneme meie Wabariigi Walitsusele järgmise küsimise ette:

1. Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et piiriäärsetes kohtades, eriti Kasepea wallas elanikud, kellel enestel wiljamaad ei ole, normiwilja ega ka wiljaostu lubasid ei saa?

2. Missuguseid abinõusid kawatseb Walitsus tarwitusele wõtta, et kirjeldatud wäljakannatamata seisukorda wõimalikult ajawiitmata lõpetada ja piiriäärsetele elanikkudele wiljasaamist wõimaldada?

Riigikogu Sotsiaaldemokraatlise rühma liikmed:

(allkirjad):

M. Martna, J. Wain, A. Palwadre.
Tallinnas, 7. weebr. 1921. a.

Juhataja K. Wirma: Kodukorra § 62 järele peab Riigikogu otsustama, kas küsimist päewakorda wõtta. Et seda on tehtud, siis wõib arutusele asuda. Selles küsimuses on sõna palunud põllutöominister. (Rahwaesitaja A. Anderkopp palub sõna korra kohta).

Rkl. A. Anderkopp (töer.): Arwan, et selle küsimise täiendamiseks mille kohta rahwaes. M. Martna sõna palus, sõna mitte ei tuleks lubada, sest Asutawa Kogu praksise põhjal kutsuks see waielusit tahtmata elusse, mis täiesti üleliigsed on. Arwan, et ka Riigikogu selle praksise omaks tunnistab ja selles küsimuses täna läbirääkimisi mitte ei luba.

Rkl. A. Oinas (sd.): Waielustel, mis Asutawas Kogus olid, kui küsimus arutusel oli, kas küsimise puhul wõib läbirääkimisi olla wõi ei, esines Tööerakonna esitaja h-ra A. Anderkopp ettepanekuga, et läbirääkimisi ei wõi mitte olla, kuid ei

waielnud minu teada selle wastu, et küsimise ettepanijal õigus on küsimist seletada. Asutaw Kogu lubas küsimise seletuseks küsimise ettepanijal sõna wõtta, wõi kui mitu küsijat oli — nende esitajale; nii sai näituseks hra A. Sorokin oma küsimist seletada. Kui nüüd rahwasaadik Martna sõna palus, siis arwan ma, et temal Asutawa Kogu prätseedentide põhjal on õigus oma küsimise täiendamiseks sõna saada.

Rkl. A. Anderkopp (töer.): Asutawa Kogu küsimisel ja Riigikogu küsimisel on suur wahe. (Naer pahemal pool). (Hüüded: Kas seda kitsendada ei saa?) Eriti otsekohe ju ei teeks ka sellega ülekohut. Kui teie oma kodukorra ka tutaw oleksite, siis on see päris arusaadaw. Kui Asutawa Kogu ajal küsimise wastu wõtmiseks Asutawal Kogul enamust tarwis oli, siis wõib nüüd iga üksik Riigikogu liige seda wabalt nõuda. Mina arwan, et see küsimus suur on ja kui keegi selle arupärimisega mitte rahul ei ole ja seda täiendada soovib uue küsimisega, siis on temal selleks wõimalus täiesti käes ja tema wõib seda tarwitada. Sarnase suure algatuse õiguse juures ei tuleks seda mitte edasi weeretada. Küsimine peab aga täiesti arupärimise laadi olema, muidu ei oleks minu arwates mingisugust mõtet seda teha. Seisukoha peab Riigikogu siin wõtma.

Juhataja K. Wirma: Missugune on Teie ettepanek?

Rkl. A. Anderkopp (töer.): Minu ettepanek on, et küsimise täiendamiseks mitte sõna ei antaks ja samuti ka läbirääkimiseks peale Walitsuse wastuse andmist sõna mitte lubada.

Juhataja K. Wirma: Sõnaandmisest peale Walitsuse seletuse-andmist ei saa siin praegu mitte juttu olla. Juttu saab olla ainult sellest, kas rahwasaadik M. Martna'le, kui esimesele allakirjutajale, täiendawat sõna anda, wõi mitte, enne kui selles sõna anda põllutöoministrile selle asja sisulise arutuse puhul. Selles asjas on sõna kahel poolt ja kahel wastu. Sõna ei soowita? Panen hääletamisele. (Rkl. A. Oinas: Palun sõna korra kohta).

Rkl. A. Oinas (sd.): Rahwaesitaja A. Anderkopp'i ettepanek seisab kahest osast koos. Mina seletasin juba, et Asutawa Kogu korra järele on sõnaõigus küsimise seletamiseks ettepanijal enne seda, kui küsimise peale on wastatud, pärast aga läbirääkimisi ei ole. Küsimise seletamiseks tuleb sõna anda, see ei tähenda aga mitte weel, et läbirääkimisi awatakse.

Rkl. M. Martna (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Kui nüüd selle ettepaneku üle hääletada tahetakse, siis on see kodukorra täiendamine. Kodukord peab ütlemata seda, kas on minul sõnaõigus või mitte. Minu partei seltsimees A. Oinas on juba näidanud, et Asutawa Kogu kogemuste ja praktilise järele enne arutusele minemist on esimesel küsimise allakirjutajal sõnaõigus täienduse tegemiseks. Sellest seisukohast välja minnes ei saa mina aru, kuidas võib selle hääletamisega kodukorda muuta. (Hüüded: Õigus!).

(Juhataja paneb rkl. A. Anderkoppi ettepaneku hääletamisele. Ettepanek saab poolt 25 häält, vastu — 29 häält ning on sellega tagasi lükatud).

Rkl. M. Martna (sd.): Mul ei ole mitte palju sellele küsimisele lisaks ütelda, mis ma juba kirjalikult sisse olen annud. Ma tahtsin ainult mõne lausega veel nende asjaolude peale, austatud rahvasaadikud, tähelepanemist juhtida, millest see küsimine välja kasvas. Meie ei tahtnud mitmesugustel põhjustel sellest mitte arupärimist teha, nimelt sellepärast ühes tükis mitte, et meile oleks võidud vastu öelda, et kõik see asi on ju endise walitsuse ajal sündinud ja kuidas võib siis praegune Walitsus selle kohta seletust anda. Meie ei taha ses asjas midagi muud, kui peaasjalikult selle peale Riigikogu tähelepanemist juhtida ja meie loodame, et sest küllalt on, et neid kirjeldatud asjaolusid seal parandataks. Kirjeldatud asjaolud on suuremalt osalt sõjaseisukorraga ühenduses ja sõjaseisukord kõwendab või halwendab seda piiriwalwet. Mina ei salga kogunisti seda, et meil piiriwalwe tarwis on; piiriwalwe on seal kahtlemata tarwis. Aga selle peale vaatame meie ometi, kui ühe sündmata, wäljakannatamata nähtuse peale, et elanikud mitte wõimalust ei saa omale leiawilja muretseda. Mina loen sellest, et minewa aasta weebruarikuus Kasepea wallas inimestele normiwilja on antud, et Walitsuse kohus on inimestele normiwilja anda. Sestsaadik on aga aasta aega juba mööda. Minewa aasta weebruaris said inimesed ainult 14 naela wilja. Ma ei tea, kas 7 naela rukkid ja 7 naela kaeru. või 8 naela rukkid ja 6 naela kaeru. Igatahes segawilja. Seda ei antud ka mitte kõigile. waid wallawalitsuse wäljawaliku järele. Wõib olla, et üteldakse, et Kasepea wald wahest on äärmiselt salakaubawedaja, et Kasepea wald on salakaubitsemise pärast iseäraldi kardetaw.

Austatud Riigikogu liikmed! Niisugune seisukord ei ole minu arwates mitte arusaadaw, kui nagu Mustwee külas, öeldakse kakssada leibkonda elawat, neil on maja juures wäike aiakene, kus sigurid kaswataatakse, neile peab Walitsus wilja muretsema, sest muidu surewad inimesed wälja! Kui ta mitte normiwilja ei taha anda, milleks ta minu arwates kohustatud on, siis peab ta wähemalt wilja ostuwõimalust andma, aga need inimesed ei saa wilja ostuwõimalust ka. Kui nende kahesaja leibkonna seas kümme kunni kakskümmend, ehk isegi wiiskümmend salakaubitsejat on, siis ei tohi ometi teised sadawiiskümmend selle all kannatada. Ma tuletan Teile, austatud Riigikogu liikmed, meele Soodomat ja Komorrat; (A. Tupits: Kas seal ka leibkonnad olid?) seal lepiti sellega, kui neli leibkonda õiged on, siis ei sünni Soodomale ja Komorrale häda, aga seal leiti üks leibkond, ja see leibkond päästeti ära. Austatud herrad, ma arwan Mustwees on wahekord teistsugune, aga Mustwees ei ole ma päästmisest midagi kuulnud, kuid selle vastu olen ma palju muud ja nimelt halba kuulnud. Ilma leiwata ei saa need inimesed siiski elada, ja kui neil mitte wõimalik ei ole õigel teel, seaduslikul teel wilja osta, siis austatud herra A. Tupits, missugune tee jääb neile järele? Igatahes on nad siis sunnitud salawiisil omale wilja ostma. (J. Piiskar: Maksawad Maaliidule kallimalt). Nüüd aga, kui nad suure waewaga on wilja kätte saanud, — ma juhin austatud Riigikogu liigete tähelepanu ühe lause peale seal kirjas, et mõnikord pakuwad wiljaostjad sõduritele raha, tähendab: mitte igaford, ma loodan ka mitte sagedasti, ainult mõnikord — niisugusel korral, kui sõdurid raha vastu wõtawad, saab wili hoopis kallimaks. Pange tähele, mis sünnib siis, kui wili õnnelikult koju jõuab: ostjad wõtawad endile weskileminekuks luba. Luba antakse kõigest kolmeks päewaks. Kui nad wallawalitsusest luba saawad, siis on neil paar päewa aega ümberkaudsetelt talupoegadelt wilja osta. Aga nad peawad selle luba järel Tartu maakonnawalitsuse juures käima, mis ligi 60 wersta Mustweest on. Wõib juhtuda, et see kolmepäewane termin enne otsa on saanud, kui nad õnnelikult koju jõuawad ja õnnelikult wilja osta on saanud. Siis peawad nad jälle uue luba muretsema, et weskile minna. Aga see maksab terwe poogna täie uusi marke ja seda peaks ehk jälle Tartust tooma. See on hirmus raske. Mis teewad nad siis? Nad otsiwad käsikiwid ja uhmid wälja, mida meie

rahwas sada aastat tagasi tarwitas, purustawad selle wilja käsikiwil ja uhmrís ära ja sööwad seda leiba! Waadake, austatud Riigikogu liikmed, niisugused olud nõuawad parandamist ja ma arwan, et Wabariigi Walitsus igatahes sellest wäga hästi aru saab ja siin korraldusi teeb, mis inimestele elamise wõimaldab. Nii mõneski asjas on lugu seal päris kurblik. (J. Piiskar: See on Piibu paradiis). Rahwas ei ole seal Wabariigi Walitsusega ja ka wabariigiga mitte rahul. Seal on ka rahwuslisi tülisid tekkinud, iseäranis pühade asjus. Wäga loomulik, et wenelased tahawad omi pühi pidada oma teatud ajal, kuna eestlased selles riikliku korra rikkumist näewad, kui wenelased mitte omi pühi eestlastega ühes ei pea. Jutustatakse sarnast juhtumist, et wenelased meie wanaaasta õhtul sauna läksid ja neid aeti sealt wälja. Siis weel üks juhtumine: Kolmandamal jaanuaril, kui meil langenuite mälestamise päewa pühitseti, kirjutati Mustwee wõi Kasepea wallale ette, et sel päewal ei tohi inimesed rohkem wäljas liikuda, kui päewatõusust päewaloojani. (M. Bleiman: Kes kirjutas ette?). Seda ma, austatud Riigikogu liikmed, ei tea mitte, nimi ei ole wäga tähtis, igatahes kes selles omal leidis õiguse oawat. (M. Bleiman: Kas mõni iseäraline komisjon?). Ma usun, et kommunistide komissarid ei wõinud seda teha. Ettekirjutus oli järgmine: sel päewal ei pidanud rahwas mitte rohkem liikuma, kui walgest walgeni. Meie teame ju, et liikumise kitsendamine on wäga täbar, näituseks, inimesed olid linna sõitnud ja ei jõudnud mitte 55—60 wersta tagant enne widewikku tagasi ja nad wõeti siis õhtul kinni. Weel üks wäga naljakas asi: see käsk ei jõudnud mitte selleks päewaks sinna, mil päewal langenuid pidi mälestatama, see oli esmapäewal. Lükati siis edasi teisipäewa peale. Et aga käsk lõunaaega mitte ära ei määratud, siis mälestati langenuid ka weel kolmapäewal. Kolmapäewa õhtul kimbutati üht noort meest sellest ettekirjutusest üle astumise pärast. See — haritud noormees — oletas, et siin mingi bürokraatia-sõlmega tegemist pidi olema. Ta nõudis et telefoni teel käsuandmise kohast järele päritaks. Sealt saadi siis ka teada, et ettekirjutus ainult üheks päewaks — 3. jaanuariks määratud olnud, ja teatati telefoni kaudu, et kaugemale seda langenuite mälestamist ei tarwitse wenitada. (A. Tupits: õige armas mälestamise tunnistus Teie poolt). (Üleüldine naer). Mina pean lugu ja austan langenuid, arwatawasti, niisamuti kui Teie, aga ei saa aru sellest, et langenuid

austades on tarwis elawaid piinata. (Pahe-malt poolt: Paradiis on Egiptuse nuhtluseks). Ma tahan ainult selle peale tähendada, et olukord nendes piiriwaldades raskem on kui mujal, sellepärast, et seal salakauplemine wististi õitseb. Ei ole seal ise mitte elanud, aga on ometi kindel, et kõik ei tohi selle all kannatada, kui üks osa süüdi on, ja peab siis neid süüaluseid iseäranis silmas pidama. Meie teame, et seal on ometi ka hulk naisi-lapsi, kus 200—300 leibkonda elawad, seal on ometi tuhandeid inimesi ja kui nende seas mõned salakaubitsejad on, miks peab siis sellepärast terve küla ja terve wald, kogu ümbrus selle all kannatama? Ma loodan, et Wabariigi Walitsus nüüd oma wastuses peasjalikult nende kogukondade elanikka rahuldab, et see wastus niisugune on, et elanikud wähemalt oma wiljaostu luba saada wõiks ja mitte enam salateid tarwitada ei pruugiks ja et nad oma wilja mitte enam käsikiwidega ega uhmrিতে ei pruugiks jahwatada, waid et neile rohkem liikumise wabadust antakse.

Põllutööminister B. Rostfeldt: Austatud rahwasaadikud! Et mina selle küsimise alles täna peale lõunat kätte sain, siis tahaksin selle peale wastust anda järgmisel koosolekul. (M. Martna kohalt: Mul ei ole midagi selle wastu).

Juhataja K. Wirma: Sellega on selle küsimise arutamine lahtiseks jäänud ja tuleb küsimine arutusele järgmisel koosolekul.

9. E. Is. S. T. P. Järgmine päewakorra punkt on E. I. S. T. Partei Riigikogu rühma poolt sisseantud arupärimine, mis minewal koosolekul päewakor-rast ära jäi. Kas selle arupärimise korra kohta sõna soowitakse? Sõna on sisuliseks arutuseks rahwasaadik M. Bleiman'il. (Rkl. O. Strandman: Kas kodukorra põhjal on see ette nähtud?). Kodukorra § 62 põhjal tuleb otsustada, kas seda päewakorda wõtta, — tema on päewakorda wõetud, mitte komisjoni antud, nii et tuleb otsustada, kas teda wastu wõtta, wõi mitte. Sellest on näha, et selle päewakorra punkti sisulisele arutusele on mindud.

Rkl. M. Bleiman (is.): Õieti on siin wäga wähe juure lisada sellele, mis arupärimise tekstis öeldud ja terve see asi ei ole muud, kui õieti järg sellele, mis meil protestis Riigikogu Juhatuses tegewuse wastu eelmises päewakorrapunktis läbi arutatud sai, ja see järg seisab selles, et kui see, mis

meil protestis öeldud oli, sündis siin Riigikogu koosolekul kõikide silma ees, siis arupärimine käsitab seda, mis sündis teisel pool — uste taga ja mis käsitab neid juhtumisi.

Lugu oli nüüd niimoodi. Kui meile sandarmid kallale kargasid ja meid teise ruumi wiidi, siis ei olnud sellega asi mitte lõppenud, waid ustele seal ruumis asusid niisamuti sõjariistus mehed, meid suruti troppi kokku ja peeti hulk aega wahi all kunni politsei peawalitsuse ülema korralduseni. Oli isegi wäikene wahejuhtumine. Kui Riigikogu abiesimees herra J. Järwe mingisuguse asja pärast sinna tuli ja Riigikogu koosolekule tagasi minna tahtis, siis asuti püssiga ukse peale ja tal oli tege mist, et sealt wälja saada ja Riigikogu koosolekul jälle oma ülesandeid täita. Mu herrad, nagu ma ütlesin, ei ole siin midagi uut juurelisada, waid see on järg õieti kõigele sellele, mis juba arutatud, ja ma pean ütleva, et siin on kirjutatud üks lehekülg sellest demokraatia ajaloo st, mis sugust elab üle terve meie riik, ning et see on esitatud saanud meie protestis, ära tähendades, nagu meie arupärimine weel üks kord ütleb, et see demokraatia muud pole, kui wägiwalla tarwitamine wähe muse wastu, mis ei ole piiratud mitte parla mendis.

Meile on ühtelugu ette heidetud, kui meie ütleme, et demokraatia on see nimi, mida tarwitatakse warjuks, mille taga wõib üks klass teise üle piiramata woliga walit seda, ja tähendatud, et see õige ei ole, et meile kallaletungimisi on tehtud. Aga mis siin siis selgub selle asja juures, kus otse kohe kõigejämedamal kombel jällegi põhi seadus saab rikutud, kus siinsamas ruu mis, — kus demokraatia kõigis oma suuru ses, — ilma et mingisugust põhjust oleks olnud wõetakse ja tassitakse 10 Riigikogu liiget wälja, peetakse tükk aega wahi all ja wabastatakse wiimaks politsei peawalit suse ülema korraldusel. Ei ole kahtlust, et niisuguse juhuse juures konstateerida wõib, et kõik need seadused ainult nii kaua on makswad ja nii kaua peetakse neid pühaks, kui nad on tarwilised selle kodanlise ena musele, niipea kui aga oppositsiooniline wähemus nõuab, et neid peaks tarwitama ka nende kaitseks, siis korraga kaowad need seadused. Järgneb, et neid wälja wõib tassida kui tarwilik on ja kõrwaldada kui waja igasugusel teel. Meie seisukohalt

wälja minnes oleks tarwilik ära kuulata, kuidawiisi seletatakse niisugust jämedat seaduserikkumist ja millega põhjendatakse seda wägiwolda, mis siin on rahwasaadi kute kallal tarwitatud. Ma panen oma rühma nimel ette, seda arupärimist wastu wõtta ja Wabariigi Walitsusele wastami seks seitsmepäewaline tähtaeg määrata.

Juhataja K. Wirma: Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. Kes on E. L. S. T. Partei Riigikogu rühma ettepaneku poolt, et niisuguse arupärimisega Waba riigi Walitsuse poole pöörata, neid palun käed üles tõsta. Palun sekretääri hääled ära lugeda. Põhiseaduse § 56 põhjal on õigus Wabariigi Walitsuse poole pöörata arupärimisega $\frac{1}{4}$ Riigikogu seaduslikust koosseisust. Arupärimine on saanud poolt 22 häält, sellega on ta tagasi lükatud.

10. Terwitus-tele-gram. ettekand- mine. Tänane päewakord on läbi. Enne aga kui koosolekut lõpe tada, palun sekre tääri juhatusse nimele tulnud telegramme ette kanda.

Sekretäär: (loeb). Riigikogu Juha tusele Tallinnas. Tallinna linnawolikogu oma pidulikul koosolekul 2. weebr. s. a. terwitab Riigikogu rahulepingu allakirju tamise aastapäewa ja liitriikide poolt Eesti Wabariigi de jure tunnustamise päewa pühitsemise puhul, soowides Riigikogule jõudu ja edu Eesti Wabariigi edaspidiseks korraldamiseks. Linnawolikogu juhataja abi K. Wirma.

Eesti Wabariigi de jure tunnustamise pühitsemise puhul awaldawad Põlwa asu tused ja seltsid Eesti Wabariigi Kogule sooja südamlikku õnne ja edu. Öitsegu, kas wagu ja elagu waba Eesti. Põlwa Põllu meeste Selts, Põlwa Hariduse Selts, Põlwa Tulekustutajate Selts, Kaitseliit, Põlwa elektriühing, Põlwa Laulu ja Mängu Selts (Põhjala), Põlwa kirikunõukogu, Põlwa politsei esitus, Põlwa sõdurid, Põlwa ter wishoiu esitus, Põlwa õpetajate-ühing. Mainitud seltside nimel F. Keerberg kooli õpetaja J. C. Schwarz kirikuõpetaja.

Juhataja K. Wirma: Kas tehakse mingisuguseid ettepanekuid järgmise koos oleku aja kohta? Ettepanek on tehtud juha tuse hooleks jätta. Lõpetan Riigikogu koos oleku.

Koosolek lõpeb kell 7,05 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees O. Strandman.

Abiesimees K. Wirma.

Abisekretäär J. Bergman.